

Kultur- og kirkedepartementet

Postboks 8030 Dep.
0030 OSLO

For ekspedisjonssjef Roy Kristiansen

Også send per epost til postmottak@kkd.dep.no

Oslo, 21. mars 2006

HØRINGSSVAR TIL RAMBØLL-RAPPORTEN

Vi har lest Rambøll-rapporten, som til tross for å være en tvungen øvelse i forhold til at ESAs godkjenning av tilskuddsordningene fornyes i 2007, i langt større grad burde ta hensyn til at film er et kulturuttrykk, og behovet for at virkemiddelapparatet støtter opp under de kreative kreftene i forbindelse med filmproduksjonen.

Målt etter publikumsoppslutning på kino, video og fjernsyn, er filmen det viktigste kulturuttrykket i vår tid. Dette ble slått fast i *Kulturpolitikk fram mot 2014* (St.mld. nr. 48 (2002-03) side 148). For et lite språkområde som Norge er det viktig at det blir lagt til rette for film som kulturuttrykk¹.

Det er regissøren som er kunstnerisk ansvarlig – og juridisk sett originær hovedopphavsmann – for enhver filmproduksjon. Det er regissøren som står for filmens endelige innhold, personlighet og uttrykk. Regissøren har oppgaven med å skape betingelsen og legge premisset for at skuespillerne og alle i den øvrige kunstneriske staben samarbeider med sikte på å realisere filmen optimalt.

---

¹ Språkrådets leder Sylfest Lomheim uttaler at det ikke er noen selvfølge at norsk språk vil eksistere om hundre år. Professor Gjert Kristoffersen skriver i en kronikk i *Aftenposten* 30. januar 2005 at han ikke tror vårt språk ligger for døden i dette perspektivet, men mener likevel at det vil endre seg kraftig. Som det viktigste kulturuttrykket i vår tid vil filmen også være det viktigste virkemiddelet for å bevare norsk kultur og språk.

Det er vår oppfatning at Rambøll-rapporten i for liten grad vurderer film som et kulturuttrykk og i liten grad tar hensyn til de kreative kreftene i forbindelse med en filmproduksjon. I denne sammenheng vil vi også minne om hva som står skrevet i utredningen *Ny svensk filmpolitikk* (SOU 1998:142):

Utgangspunkten för förslagen har varit att vitalisera produktionsmiljön genom att skapa förutsättningar för filmens upphovsmän att utveckla project, att finansiera och genomföra dem, och att själva få möjlighet att förfoga över sina verk. Filmskapare [i vid forstand av begrepet] skall kunna leva av sina filmer – inte bara produktionsprocessen. (side 9)

Dette større bildet fanger ikke Rambøll-rapporten opp – den er i hovedsak opp-tatt av produksjonsprosessen. Vi noterer oss at denne mangelen også betones sterkt av Dramatikerforbundet i deres høringssvar.

Satsingen på de skapende kreftene i en filmproduksjon bør således være over-ordnet. Det må være en forutsetning at de skapende kreftene innen norsk film-produksjon skal kunne leve av sine verk. Med dette for øyet, vil vi nå gå inn på Rambøll-rapportens anbefalinger og avslutningsvis kommentere Norsk filmfond og regisatsningen spesielt.

Anbefaling # 1 – Styrke profesjonaliseringen av filmbransjen

Norske Filmregissører deler rapportens oppfatning om at den forretningsmessige og juridisk kompetanse blant norske produsenter bør styrkes. Begrunnelsen for denne anbefalingen blir i liten grad konkretisert i Rambøll-rapporten.

Norske Filmregissører finner det hensiktsmessig å påpeke et gjennomgående problem, som må sees på som utslag av manglende profesjonalitet ved inngåelser av avtaler. I enhver regiavtale ligger det at regissøren skal motta et regihonorar for det 1 til 1,5 årsverk en spillefilmproduksjon representerer. Ofte blir deler av dette honoraret lagt inn i filmen som en arbeidskreditt, som normalt skal tilbakebetales på like vilkår som produsentens egen kreditt i prosjektet. Dette er vederlag som må sammenlignes med arbeidsinntekt. Som den store hovedregel blir imidlertid regissørens arbeidskreditt ikke tilbakebetalt, og bare unntaksvis delvis tilbakebetalt.

I tillegg er det standard bransjevilkår at regissøren skal motta 10 % av filmens netto inntekter. På samme måte som ved arbeidskreditt er det bare unntaksvis at regissøren mottar royaltyutbetalinger.

I tillegg til at det er risiko knyttet til arbeidskreditt og royaltyutbetalinger, viser det seg at det produsentene bare unntaksvis setter opp årlige avregninger slik åndsverksloven ufravikelig foreskriver. Det forholdet at produsentene har store problemer med å sette opp periodiske avregninger, er en klar indikasjon på at de mangler nødvendig administrativ og økonomisk kompetanse. Videre er det et problem at lovens ordlyd ikke inneholder en klar regel om hvem som skal dekke kostnadene ved eventuell etterkontroll av regnskapet.

Dette er en ulempe fordi tillitsforholdet mellom regissøren og produsenter blir skadelidende. Videre er det en ulempe for Norsk filmfond ettersom de ikke kan dra nytte av et kontrollarbeid fra regissører og andre involverte i en filmproduksjon.

Dette vanskeliggjør det også for regissører i Norge å leve av sine filmer.

Selv for de mest aktive filmregissører går det mange år mellom hvert filmprosjekt, og i mellomtiden lever de som frilansere med usikker inntekt. Regihonoraret for en filmproduksjon ligger på mellom 450.000 og 650.000 kroner. Dette er et honorar for normalt 1,5 årsverk og er således en lav lønn for en person med høyere utdanning, som utøver en sjefsfunksjon med svært høy risiko. Ettersom de fleste filmregissører er frilansere opparbeider de ikke samme sosiale rettighetene som lønns-mottakere. Det har vært tradisjon i bransjen å tillegge sosiale kostnader til dekning av et beløp som skal gå til forsikring for å dekke reduserte sykepenger og trygdeavgift – det skal altså ikke være noen forskjell for produsenten om regissøren er frilanser eller fast ansatt. Vi har imidlertid merket i den senere tid et økt press på å fjerne de sosiale kostnadene.

Rambøll-rapporten peker på at etablering av standardavtaler og kontrakter med tilhørende veiledning, vil være et godt verktøy for fremme av profesjonaliseringen. Dette er Norske Filmregissører enig i og vi har i mange år vært pådriver for å få etablert en standard regikontrakt sammen med Norske Film og TV Produsenters Forening, foreløpig uten resultater. Vår konklusjon er at Norsk Film og TV Produsenters Forening trenerer prosessen, og vi noterer oss nå også at ECON-rapporten bare viser til behovet for standardavtaler mellom kringkaster og produsent, uten å vurdere behovet for avtaler mellom produsent og regissør. Dette er en uholdbar situasjon.

I tillegg til standardavtaler, mener Norske Filmregissører at følgende tiltak bør vurderes for å styrke profesjonaliseringen i bransjen:

- For det første bør bransjeorganisasjonene strykes slik at de er i stand til å fremforhandle og følge opp standard bransjeavtaler.
- For det andre bør lovverket styrkes, blant annet ved at det klargjøres at produsenter som unnlater å avgi royaltypoppgaver eller avgir uriktige royaltypoppgaver, må bære kostnadene ved etterkontroll.

Anbefaling # 2 – Stillingsinstruks for filmkonsulentene

Norske Filmregissører støtter denne anbefalingen.

Anbefaling # 3 – Avvikling av billettstøtteordningen

Norske Filmregissører mener at billettstøtteordningen bør avvikles, men at avviklingen bør skje gradvis og over lengre tid enn hva Rambøll-rapporten anbefaler.

Norske Filmregissører mener at Rambøllrapporten er for svak til å begrunne umiddelbare endringer i billettstøtteordningen. På den annen side mener Norske Filmregissører at ECON-rapporten er vel så svak i sin argumentasjon for at ordningen skal opprettholdes.

Etterhåndsstøtte, slik Norske Filmregissører ser det, er ment som et ekstra insitamert til filmer med et stort publikumspotensial. Dette vil nødvendigvis bidra til at produsentene har et ekstra fokus på filmer som selger mange billetter.

På den annen side er det norske markedet begrenset, og på samme måte som at det må eksistere tilskuddordninger for norsk film, må det være rom for produksjoner som har et smalere marked. Som Norsk filmfond riktig påpeker er det et paradoks at publikumssuksesser som *Olsenbanden Jr.* får langt mer støtte enn kvalitetsfilmer som *Vinterkyss* og kulturhistorisk viktige filmer som en *Folkefiende*². Norske Filmregissører har mindre tiltro til motargumentet om at suksesser som *Olsenbanden Jr.* bidrar til å subsidiere et tapsprosjekt innen samme produksjonsselskap. Det er mulig at produsenten dermed blir noe mer risikovillig, men vi antar likevel at den usynlige hånd styrer produsentene til å tenke mest mulig avkastning til sine investorer og eiere, og at de ikke går inn for å tape egenkapital.

Etter Norske Filmregissørers oppfatning bør ordningen gradvis fjernes ved at den reduseres over tid. Dette må skje over et lengre tidsrom enn ett år. Rambøll-rapporten er svak når det gjelder betraktninger omkring konsekvensene av prosjekter som allerede er i utvikling. Det kan være tale om prosjekter som er i et tidlig stadium, men hvor det alt er lagt ned betydelige ressurser for eksempel i form av arbeidskreditt. Mange av disse prosjektene vil ikke nødvendigvis bli omfattet av den overgangsordningen som Rambøll anbefaler. En full avvikling av ordningen kan således få urimelige konsekvenser for disse prosjektene sin del. En gradvis avvikling vil imidlertid gi mer forutberegnelighet og avdempe de negative virkningene noe.

Anbefaling # 4 – Overføring av billettstøtten til markedsstøtteordningen og produsentstøtteordningen

Etter Norske Filmregissørers oppfatning bør brorparten av midlene som frigjøres fra billettstøtteordningen gå til konsulentordningen og ikke den markedsbaserte støtten. Vi går derfor imot Rambøll-rapportens anbefaling på dette punktet. Filmer som bygger på den markedsbaserte støtten vil uansett ha et sikrere inntektsgrunnlag enn filmer som har et dristigere kulturelt og kvalitetsmessig fokus.

Norske Filmregissører har registrert Norsk filmfonds problemer med å forutsi størrelsen på etterhåndsstøtten, noe som har gått på bekostning av forhåndsstøtten. Norske Filmregissører går derfor inn for at etterhåndsstøtten gjøres som en overslagsbevilling i statsbudsjettet i avviklingsperioden.

Anbefaling # 5 – Filminstituttets utenlandsavdeling overføres til Norsk Filmfond

Vi stiller oss per i dag nøytral til denne endringen.

Det er vår oppfatning at Filminstituttets utenlandsavdeling i en stor grad blir vurdert på feil premisser, ettersom deres hovedoppgave i dag ikke er å få solgt film

---

² Årsaken til at disse tre filmene benyttes som eksempel er at Norsk filmfonds leder og Norske Film og TV Produsenters Forening, selv har benyttet de som eksempler i den offentlige debatt.

til utlandet. Vi ser imidlertid at det norske produsentmiljø ikke selv klarer å håndtere denne oppgaven på en like profesjonell måte som f. eks. danskene. Norske Filmregissører ser et behov for at dette blir videre utredet i norsk sammenheng.

Anbefaling # 6 – Utviklingsarbeidet i Norsk Filmutvikling legges i Norsk Filmfond

Norske Filmregissører går imot anbefalingen selv om vi er av den oppfatning at Norsk filmutvikling ikke fungerer optimalt. Det er imidlertid vesentlig at prosjekter som utvikles også finner sted utenfor Norsk filmfond og at man kan oppnå en kreativ konkurranse og dynamikk mellom disse to institusjonene. Det er Norske Filmregissørers oppfatning at forprosjekter her kan spire friere enn hva man kan igjennom Norsk filmfond.

Norske Filmregissører ser imidlertid behovet for at Norsk filmutvikling må omorganiseres med sikte på å få ned administrasjonskostnadene og få økt satsing på etterutdanning.

Anbefaling # 7 – Satsing på de regionale filmsentrene

Norske Filmregissører støtter Rambølls anbefalinger.

Vi ønsker å understreke det skille som Rambøll gjør mellom å bruke film og filmskapning i forbindelse med regional utvikling og mellom å satse på en utvikling av filmbransjen i en gitt region. Vi mener at imøtegåelse av interessen for film i regionene ikke må gå på bekostning av utviklingen av en mer helhetlig profesjonell og kvalitetsrettet bransje.

Vi vil også påpeke at det er viktig at produksjon i regionene ikke går på bekostning av Filmparken på Jar. Norge er et lite land og med den filmproduksjon vi har i dag lages det for lite film i forhold til å kunne opprettholde sterke fagmiljø og tilbud. Det vil være et stadig større behov for å investere i kompetanse og teknisk utstyr. Vi har liten tro på at det vil være en fornuftig økonomisk forvaltning å etablere filmsentra med tilstrekkelig kompetanse og kontinuitet. Alternativet til Filmparken på Jar vil i de fleste tilfellene ikke være andre regionale sentre, men utlandet.

Norsk Filmfond

Norsk Filmfond har i den senere tid blitt kritisert for å drive filmpolitikk av Norske Film og TV Produsenters Forening. Dette mener Norske Filmregissører blir en ørkesløs diskusjon om ord og formaliteter. Etter Norske Filmregissørers oppfatning er det klart at Filmfondets råd, for eksempel når det gjelder forholdet mellom forhånds- og etterhåndsstøtte bør lyttes nøye til. At dette spørsmålet får betydning for hvilke filmer som lages i Norge og at det således har et filmpolitisk tilsnitt, er like klart.

Norske Filmregissører mener at styret i Filmfondet bør besettes av etablerte film-

skapere. Norske Filmregissører mener det er svært uheldig at Filmfondets styre har en sammensetning som ikke vektlegger de filmskapende kreftene. Det må være naturlig at man fra Norsk filmfonds side innser behovet for at både representanter for regi og manussiden er en naturlig del av Norsk filmfonds styre. Styret bør ha erfaring innen alle delene av det såkalte triangelsamarbeidet, det vil si regissører, manusforfattere og produsenter.

Registøtte

Det har i mange år vært bevisst satset på produsentene som presumtivt det svakest leddet i det såkalte triangelsamarbeidet – regi, manus og produsent. Det har vært stor oppslutning omkring denne satsingen for å skape kontinuitet hos produsentene.

Man kan nå se at denne satsingen har skapt kontinuitet hos produsentene. Behovet for kontinuitet er imidlertid også stort hos regissørene som er den ene pilaeren i triangelsatsingen. En regissør får normalt skapt en film hvert fjerde/femte år, noe som knapt nok kan kalles kontinuerlig arbeid.

Når det gjelder kontinuitet i et kjønnsperspektiv viser rapporten *Tallenes tale* at kvinner er underrepresentert i alle faser av en filmproduksjon. Det er derfor også viktig å etablere en regisatsning som utjevner dette.

Kontinuitet har også et aldersperspektiv i seg. Kun et fåtall av fjorårets langfilmregissører hadde skapt film tidligere. Og majoriteten av de etablerte regissørene får som nevnt sjelden anledning til å gjennomføre en film mer enn hvert tredje til femte år. Dette gir liten anledning for en regissør til å profesjonalisere seg ved erfaring. For å kunne løfte norsk film på et høyere nivå nasjonalt og internasjonalt, ser vi det som en stor ulempe å ikke ivareta den kompetansen som erfarne filmregissører har tilegnet seg.

Norge representerer noe helt unikt i en europeisk og amerikansk tradisjon; etter som det knapt er noen yrkesaktive regissører i kontinuerlig arbeide over femti! De fremste regissørene i Europa og verden forøvrig er nærmere seksti enn tretti. Så godt som samtlige vinnere av Gullpalmen i Cannes de siste ti-femten årene er over femti og brorparten passert seksti.

Norske Filmregissører ønsker på denne bakgrunn at Norsk filmfond iverksetter tiltak som sikrer kontinuitet blant norske filmregissører. Det er viktig at det blir iverksatt en regisatsning og at dette blir betonet fra departementets side.

Avslutningsvis vil Norske Filmregissører uttrykke at vi har store forhåpninger til den sittende kulturminister og at våre ønsker og anbefalinger tas til etterretning.

Med vennlig hilsen,
for styret i Norske Filmregissører

For
Nina F. Grünfeld
styreleder

